

Keskkonnaministri määruse
„Keskkonnaministri 27. detsembri 2006. a määruse nr 87
„Kassikaku püsielupaikade kaitse alla võtmine” muutmise”
eelnõu

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vastavalt looduskaitseseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõikele 2 kehtestab keskkonnaminister kaitsealuste liikide püsielupaikade piirid ja kaitsekorra. Eelnõukohase määrusega võetakse püsielupaikadena kaitse alla kuus väljaspool kaitstavaid alasid asuvat kassikaku (*Bubo bubo*) elupaika ning muudetakse kahe olemasoleva püsielupaiga piire ja püsielupaikade kaitsekorda.

Kotkaklubi tegi 14.09.2012. a Keskkonnaministeeriumile *LKS* § 8 lõike 2 kohase ettepaneku keskkonnaministri 27.12.2006. a määruse nr 87 „Kassikaku püsielupaikade kaitse alla võtmine” (edaspidi *määrus nr 87*) muutmiseks ehk kassikaku kaheksa püsielupaiga kaitse alla võtmiseks *LKS* § 10 lõike 2 tähenduses, kolme juba kaitse all oleva kassikaku püsielupaiga piiride muutmiseks ning kehtestatud kassikaku püsielupaikade kaitsekorra muutmiseks. Keskkonnaministeerium edastas ettepaneku 17.09.2012. a kirjaga nr 13-1/1256-4 Keskkonnaametile menetlusse võtmiseks. Keskkonnaamet korraldas vastavalt *LKS* § 8 lõikele 3 ettepanekus nimetatud loodusobjektide kaitse alla võtmise põhjendatuse ja kavandatud piirangute otstarbekuse ekspertiisi, mille koostas Eesti Ornitoloogiaühingu linnukaitse programmijuht Veljo Volke (ekspertiisi aruanne esitati 2012. a detsembris). Eelnõu käesolevast versioonist on välja jäetud **Seliste** püsielupaik, mis liidetakse Tõhela-Ermistu looduskaitsealaga, **Österby** püsielupaik, mille kaitse alla võtmise ettepaneku Kotkaklubi 15.10.15. a Keskkonnaametisse saadetud kirjaga tagasi võttis ning mille kaitse alla võtmise menetlus lõpetati Keskkonnaministeeriumi asekanstleri 25.02.2016 otsusega nr 8-2/16/1831, ja ekspertide Rein Nellise ja Veljo Volke nõusolekul Pilguse püsielupaik, mis viimaste aastate riikliku seire andmetel on kassikaku poolt asustamata ja mis paikneb Karala-Pilguse hoiualal, mille kaitse-eesmärgiks on kassikaku elupaikade kaitse ja mille kaitsekord tagab kassikaku elupaiga säilimise ning võimaldab elupaiga taastasustamist.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Keskkonnaagentuuri keskkonnaanalüüsi osakonna juhtivspetsialist Madli Linder (tel 5334 5379, e-post madli.linder@envir.ee) ja Keskkonnaameti liigikaitsebüroo juhataja Marju Erit (tel 5649 6373, marju.erit@keskkonnaamet.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Kristiin Jääger (tel 680 7424, e-post kristiin.jaager@keskkonnaamet.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Püsielupaikade kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Vastavalt määruse nr 87 §-le 1 on kassikaku **püsielupaikade kaitse alla võtmise eesmärk liigi soodsa seisundi tagamine väljaspool kaitsealasid asuvate elupaikade kaitse alla võtmise kaudu**. Vastavalt *LKS* § 3 lõikele 2 loetakse liigi seisund soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik.

Kassikakk on peamiselt Eesti rannikualadel pesitsev haruldane haudelind, kelle sigimisedukus ja arvukus on viimastel aastatel järjest vähenenud¹. Kui 2002. aastal hinnati Eesti kassikakupopulatsiooni suuruseks 120–200 paari², siis juba 2008. aasta hinnangu³ kohaselt elas Eestis vaid 60–120 paari kassikakke. 2013. aasta arvukushinnangu⁴ andmete kohaselt on liigi praegune arvukus veel madalam: 50–90 paari. Praeguse arvukuse juures on Eesti kassikakupopulatsioon liigi pikaajaliseks säilimiseks tõenäoliselt ebapiisava suurusega, mistõttu võib liik sajandi jooksul välja surra ainuüksi ebasoodsate looduslike tingimuste tõttu⁵. Liigiekspertide hinnangul¹ on **Eesti kassikakupopulatsioon seega LKS § 3 lõike 2 mõistes ebasoodsas seisundis.**

Alates aastast 2010 kuulub kassikakk Vabariigi Valitsuse 20.05.2004. a määruse nr 195 „I ja II kaitsekategooriana kaitse alla võetavate liikide loetelu” § 4 lõike 2 punkti 14¹ kohaselt I kaitsekategooriasse. LKS § 46 lõike 1 kohaselt arvatakse I kaitsekategooriasse liigid, mis on Eestis haruldased, esinevad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena ning liigid, mis on hävimisohus, mille arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline.

Eesti ohustatud liikide punases nimestikus kuulub kassikakk ohualdiste liikide hulka (2008. aasta hinnang). Ekspert V. Volke hinnangul tuleks uues punases nimestikus kassikaku ohustatuse astet tõsta. Ka kassikaku Euroopa populatsiooni arvukus väheneb⁶.

Kuna kassikakk on **haruldane, väheneva arvukusega**, hajusalt ja lokaalselt levinud ning paigatruu, häirimise suhtes tundlik ja madala produktiivsusega liik, on tema Eesti asurkonna **soodsa seisundi saavutamise esmaseks tingimuseks piisavalt suure elupaiga tagamine, s.o kõikide teadaolevate kassikaku elupaikade kvaliteedi säilimise tagamine nende kaitse alla võtmise kaudu**, mis loob eeldused liigi arvukuse vähenemise pidurdamiseks ja kasvuks. Elupaikade kaitse on oluline nende kvaliteedi hoidmiseks, häirimisest põhjustatud elupaikade hülgamise ja sigimisedukuse vähenemise vältimiseks. Seejuures tuleb **kaitstavate aladena säilitada ka liigi poolt ajutiselt asustamata elupaigad**, kus on säilinud liigi elupaiganõudlusele vastavad tingimused¹. Kõikide kassikaku elupaikade kaitse alla võtmise vajadus tuleneb otseselt ka LKS § 48 lõikest 1, mille kohaselt tuleb kõik I kaitsekategooria liigi leiukohtade kaitse tagada kaitsealade, püsielupaikade või hoiualade moodustamise kaudu.

Kassikakk kuulub liikide hulka, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (edaspidi *linnudirektiiv*) nimetab I lisas. Eelnõukohaste kassikaku elupaikade püsielupaikadena kaitse alla võtmisega täidab Eesti riik linnudirektiivist tulenevaid kohustusi.

¹ Nellis, R., Nellis, R. 2014. Kassikaku (*Bubo bubo*) kaitse tegevuskava (kinnitatud keskkonnaministri 10.10.2014. a käskkirjaga nr 771).

² Elts, J., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Lilleleht, E., Luigujõe, L., Lõhmus, A., Mägi, E., Ots, M. 2003. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 1998–2002. *Hirundo* 16: 58–83.

³ Elts, J., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Leivits, A., Lilleleht, E., Luigujõe, L., Lõhmus, A., Mägi, E., Nellis, R., Nellis, R., Ots, M. 2009. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008. *Hirundo* 22: 3–31.

⁴ Elts, J., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis, R., Ots, M. & Pehlak, H. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012. *Hirundo* 26: 80–112.

⁵ Lõhmus, A. 2001. Kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide ohustatus ja kaitstuse kriteeriumid Eestis. *Hirundo Suppl.* 4: 5–36.

⁶ BirdLife International. 2012. *Bubo bubo*. The IUCN Red List of Threatened Species 2012: e.T22688927A40404208. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2012-1.RLTS.T22688927A40404208.en> (www.iucnredlist.org; 16.10.2015).

Loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldused LKS § 7 tähenduses ning viimaste vastavus kaitse-eesmärgile on seega täidetud järgmiselt. Kassikaku kaitse-eesmärgi ehk soodsa seisundi saavutamiseks on vaja tagada tema elupaikade säilimine. Kassikaku kui I kaitsekategooriasse kuuluva haruldase ja väheneva arvukusega liigi kõikide teadaolevate elupaikade kaitse tuleb LKS § 48 lõike 1 kohaselt tagada kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega. Kassikakk kuulub linnudirektiivi I lisa liikide hulka, seega on loodusobjekti kaitse alla võtmise eelduseks ka rahvusvaheline kohustus.

2.2. Püsielupaikade kaitse alla võtmise otstarbekus

Kassikakk on I kaitsekategooriasse kuuluv haruldane ja väheneva arvukusega liik, kelle kõikide teadaolevate elupaikade kaitse tuleb LKS § 48 lõike 1 kohaselt tagada kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega.

Seisuga 06.01.2017. a oli keskkonnaregistrisse kantud 43 kassikaku leiukohta.

Seitse leiukohta asuvad määrusega nr 87 kaitse alla võetud neljas kassikaku püsielupaiga sihtkaitsevööndis ja üks piiranguvööndis. Eelnõukohase määrusega arvatakse kassikaku püsielupaikade sihtkaitsevöönditesse lisaks üheksa viimastel aastatel asustatud olnud leiukohta (neist kaheksa seni kaitseta ja üks senises kanakulli püsielupaigas olnud kirje; üks leiukoht arvatakse kassikaku püsielupaiga piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse). Pärast eelnõukohase määruse jõustumist on kaitstavate alade sihtkaitsevööndites ning projekteeritavates sihtkaitsevööndites asuvaid ehk piisava kaitsega leiukohti kokku 34. Neljas eelnõuga kaitse alla võetavas (Vaila, Sviby, Norrby, Triigi) ja ühes muudetava tsoneeringuga (Märjakaasiku) kassikaku püsielupaigas on kassikakk viimase 5 aasta jooksul ala enamikel või kõigil aastatel asustanud. Kahes (Tammiste, Rääma) eelnõuga kaitse alla võetavas ja ühes (Pedase) muudetava tsoneeringuga püsielupaigas on viimase 5 aasta jooksul vähemalt ühel aastal elupaik olnud asustatud. Üks kassikaku elupaik asub Karala-Pilguse hoiualal, mille kaitse-eesmärgiks on ka kassikaku elupaikade kaitse. Kuna sealt ei ole kunagi kassikaku pesa leitud ning 2015-2016 on elupaik riikliku seire andmetel kassikaku poolt asustamata, siis piisab esialgu hoiuala kaitsekorrast kassikaku elupaiga kaitseks. Kui kassikakk ala taasasustab, tuleb kaaluda sinna püsielupaiga moodustamist, et kehtestada vajalikke täiendavaid piiranguid (nt liikumispirang pesitsusaegse häirimatuse tagamiseks). Kaitseta kaheksast kassikaku leiukohast neli on riikliku seire andmetel^{7, 7, 8, 10, 11} olnud võrreldes kaitse alla võetavate elupaikadega pikalt asustamata (kolmel juhul enam kui 5 aastat) ja seetõttu puudub praegu piisav põhjendus nende kaitse alla võtmiseks. Neli ülejäänud piisava kaitseta elupaika on leitud

⁷ Nellis, R. 2013. Eesti riikliku keskkonnaseire allprogrammi „Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire” seiretöö „Kassikakk” 2013. aasta tulemused

(http://seire.keskkonnainfo.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=3116:kassikaku-seire-2013&catid=1283:eluslooduse-mitmekesisuse-ja-maastike-seire-2013-&Itemid=5762; 16.10.2015).

⁸ Nellis, R. 2015. Eesti riikliku keskkonnaseire allprogrammi „Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire” seiretöö „Kassikakk” 2014. aasta tulemused

(http://seire.keskkonnainfo.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=3439%3Akassikaku-seire-2014a; 16.10.2015).

¹⁰ Nellis, R. 2016. Eesti riikliku keskkonnaseire allprogrammi „Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire” seiretöö „Kassikakk” 2015. aasta tulemused

(http://seire.keskkonnainfo.ee/attachments/article/3604/Kassikaku_seire_2015_aruanne.pdf)

¹¹ Nellis, R. 2016. Eesti riikliku keskkonnaseire allprogrammi „Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire” seiretöö „Kassikakk” 2016. aasta tulemused

kaitse alla võetavatest hiljem või on olnud pikalt asustamata ja hiljuti taasasustatud, mistõttu ei ole veel tehtud nende kaitse alla võtmise ettepanekut. Kui viimati nimetatud kassikaku elupaigad on ka lähiaastatel asustatud, tuleb kaaluda sealsete pesitsusterritooriumite kaitse alla võtmist edaspidi.

Riikliku seire^{8, 9, 10, 11} käigus leiti 2013. aastal asustatud olevat 16, 2014. aastal 20, 2015. aastal 14 ja 2016. aastal 16 kassikaku pesitsusterritooriumit. Kontrollitud pesitsusterritooriumide hulgast on nimetatud aastatel teadaolevalt asustatud olnud vaid 38–61%. Viimase viisaastaku produktiivsus on 1 poeg alustatud pesitsemise kohta. Liigiekspertid on hinnanud¹, et kassikaku soodsa seisundi saavutamiseks, piisava hulga elupaikade säilitamiseks ja pesitsusaegsest häirimisest põhjustatud elupaikade hülgamise ning sigimisedukuse vähenemise vältimiseks tuleks lähiaastatel **täiendavalt** üles leida ja kaitse alla võtta vähemalt 20 kassikakkude **asustatud** elupaika.

Kassikaku püsielupaikade moodustamise ja kaitse-eeskirja muutmise ettepanekule Eesti Ornitoloogiaühingu tehtud ekspertiisi käigus leidis ekspert V. Volke, et kaheksa ettepanekukohase kassikaku püsielupaiga moodustamine ning kolme olemasoleva püsielupaiga piiride muutmine on põhjendatud ja otstarbekas. Vastavalt Kotkaklubi 15.10.15. a kirjale on pärast ekspertiisi eelnõust välja jäetud kassikaku poolt viimastel aastatel asustamata ja vähekvaliteetne Österby püsielupaik, samuti olemasolev Seliste püsielupaik, kuna see arvatakse Tõhela-Ermistu looduskaitseala koosseisu ning hetkel asustamata Pilguse püsielupaik, kuna see asub Karala-Pilguse hoiualal, mis tagab kassikaku elupaiga kaitse ning võimaldab ala taasasustada.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitstava loodusobjekti tüübiks on kuue eelnõukohaselt kaitse alla võetava ja kahe muudetavate piiridega loodusobjekti puhul valitud püsielupaik, sest nende alade peamine väärtus on kassikaku elupaigad, kus tuleb kaitse-eeskirjaga sätestada piirangud sellises ulatuses ja režiimina (sh pesitsusaegsed liikumis- ja tegevuspiirangud), mis tagab kassikaku ja tema elupaikade soodsa seisundi. Püsielupaiga tüübi valiku korral on võimalik kohaldada optimaalse suurusega alal just kassikaku kaitseks vajalikke ja kohaseid piiranguid (nt raiepiiranguid 1. veebruarist 31. augustini ehk kassikaku pesitsusajal ning samaaegset sihtkaitsevööndis täielikku inimeste viibimise keeldu), mida näiteks hoiuala regulatsioon ei võimalda.

2.4. Püsielupaikade välis- ja vööndite piirid

2.4.1. Püsielupaikade piiritlemise üldpõhimõtted

Püsielupaigad on piiritletud vastavalt kassikaku jaoks aastateks 2005–2014 koostatud kaitsekorralduskavas¹¹ ning liigi kaitse tegevuskavas¹ esitatud põhimõtetele ning tuginedes liigiekspertide R. Nellise ja V. Volke poolt vastavalt kaitse alla võtmise ja kaitse-eeskirja muutmise ettepanekus ning ettepanekule tehtud ekspertiisis esitatud piiridele.

Kassikakud pesitsevad Eestis enamasti männikutes. Pesapaigana eelistab kassikakk üherindelise puistut, vahel esineb seal ka teine rinne ja hõre põõsarinne. Pesa ümbruses (u 200 m raadiuses) on mets tavaliselt hõre (liituvus keskmiselt 0,5) ja esimese rinde vanus enamasti üle 80 aasta. Kassikaku pesad paiknevad potentsiaalsetest häirefaktoritest eemal. Ilmselt seetõttu asuvad kassikaku pesad ka toitumisaladest (merest, põldudest jm) suhteliselt kaugel^{1, 12}.

Kassikaku elupaikade kaitseks moodustatavad püsielupaigad koosnevad sihtkaitsevööndist ja piiranguvööndist. Sihtkaitsevööndisse arvatakse vanem ja hõredam puistu ümber pesakoh(t)a(de) vähemalt 200 m raadiuses ning kui kvaliteetne elupaik (pesapuistu on säilinud ja seal toimivad üksnes looduslikud protsessid) on suurem, siis kuni 500 m raadiuses. Kuna kassikaku pesitsemine võib eriti pesitsuse algul igasuguse häirimise korral kergesti nurjuda, tuleb sihtkaitsevööndist välja jääv ala arvata mitte vähem kui 500 m raadiuses kassikaku pesadest piiranguvööndisse, et seal saaks eelkõige ajaliste raiepiirangute kaudu tagada pesitsusaegse rahu.^{1, 11}

Kõnesoleva määrusega kaitse alla võetavad ja muudetavad kassikaku püsielupaigad on piiritletud kirjeldatud elupaiganõudlusest ja iga ala eripärast lähtuvalt. Tulenevalt iga konkreetse elupaiga eripärast (kvaliteetse elupaiga ulatusest, erinevate kõlvikute osakaalust pesapaikade lähikonnas, püsielupaiga piiritlemiseks vajalike orientiiride olemasolust või puudumisest jms) on püsielupaikades sihtkaitsevööndite ja piiranguvööndite ulatus erinev.

Püsielupaikade piiride märkimisel on aluseks võetud keskkonnaregistri 06.01.2016. a andmed kaitsealuste liikide kohta, ETAK-i (Eesti topograafia andmekogu) 2016. aasta seis, katastriüksuste piirid seisuga jaanuar 2017, ortofotod ning käänupunktid ja nende vahelised mõttelised sirged.

2.4.2. Püsielupaikade piiride kirjeldused ja põhjendused

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kassikaku püsielupaikade kaitsekord põhineb määruisel nr 87, mille töötasid välja Eesti Ornitoloogiaühingu liigiekspert Rein Nellis ja toonane Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakonna spetsialist Lilika Käis.

Kaitsekord on koosõlas LKS-iga, kassikaku kaitse tegevuskavas¹ esitatud põhimõtetega ning V. Volke tehtud ekspertiisiga (erisused ekspertiisist on põhjendatud allpool). Planeeritav kaitsereežiim tagab kassikaku pesapaikade säilimise ja rahu pesitsusperioodi ajal, kavandatavad piirangud on kassikaku kaitseks vajalikud.

Kassikaku püsielupaikade maa-ala kuulub vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele sihtkaitsevööndisse ja piiranguvööndisse. Püsielupaikades kehtib LKS-is (§ 14 lõikes 1, §-s 30 ja §-s 31) määratud kaitsekord eelnõukohase määruse erisustega.

Püsielupaikades kehtestatavate piirangute seadmisel on lähtutud kassikaku bioloogiast ja liigi elupaiganõudlusest. Kassikaku soodsa seisundi säilitamiseks tuleb tagada pesitsemiseks sobivate elupaikade säilimine (tuleb välistada nende kvaliteedi halvenemine või hävimine) ning minimeerida lindude pesitsusaegne häirimine. Pesapaikade ja nende kvaliteedi säilimine tagatakse sihtkaitsevööndi režiimi kaudu, kus majandustegevus on keelatud. Kuivõrd kassikakk eelistab hõredat alusmetsata ja üldjuhul üherindelise puistut, kus lendamine pole takistatud, on sihtkaitsevööndis lubatud vastavalt liigi elutingimusi parandavate tööd. Peamine häirefaktor on pesale lähemal kui 500 m toimuvad metsamajanduslikud tööd. Kassikaku pesitsemise algus langeb kokku kevadtalvise raiehooajaga ja pesitsusaegne metsaraie kassikaku elupaigas või

selle lähikonnas nurjab pesitsemise väga suure tõenäosusega. Olukorda ei aita leevendada ka Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) rakendatav kevadine raierahu, kuna see kestab 15. aprillist 15. juunini ega kata seega kassikaku pesitsusperioodi, mis algab juba veebruaris. Teine oluline häiretegur on inimeste käimine pesapaikades, seda enam, et kassikaku pesad asuvad enamasti merelähedastes vanades männikutes, mis on atraktiivsed puhkealad. Häirimise tagajärjeks võib olla elupaiga hülgamine ja sigimisedukuse vähenemine. Häirimise tõenäosust suurendab oluliselt uute teede ja asumite rajamine kassikaku pesapaikade lähedale. Lisaks otseselt liikluse põhjustatud häirimisele suureneb sel moel ka tõenäosus, et metsas viibib inimesi ja kasvab raiete maht.¹ Kassikakk on pesitsusperioodi jooksul häirimisele kõige tundlikum munade ning väikeste poegade ajal (veebruarist maini), kui pesitsuse võib nurjata vaid ühekordne pesakülustus¹⁴. Hiliseid pesapoegi võib kohata ka juulis¹² või augustis¹. Seetõttu tuleb pesitsusaegne rahu tagada sihtkaitsevööndis inimeste viibimise keeluga 1. veebruarist 31. juulini ning nii sihtkaitse- kui ka piiranguvööndis muude tegevuste ajalise piiranguga 1. veebruarist 31. augustini. Piiranguvööndi eesmärk ongi peamiselt pesitsusaegse rahu tagamine ajaliste majandustegevuse piirangute kaudu. Pesitsusaegne inimeste viibimise keeld ei laiene järelevalve- ja päästetöödele, loodusobjekti valitsemisega seotud tegevusele ning püsielupaiga valitseja nõusolekul teostatavale teadustööle.

Kehtiva kaitse-eeskirjaga sätestatud inimeste sihtkaitsevööndites viibimise ajaline keeld rakendub ka sõidukitega liikumisele ehk 1. veebruarist 31. juulini on sõidukitega sõitmine sihtkaitsevööndis olevatel teedel keelatud. Kuna teid või nende lõike, mis paiknevad kassikaku püsielupaikade sihtkaitsevööndites (nii olemasolevates kui ka uutest), ei ole hädatarvilik kassikaku pesitsusperioodil kasutada, on kõnesolev piirang põhjendatud. Kuna kehtiva kaitse-eeskirja sõnastus võib segadust tekitada (võib jääda mulje, et teatud püsielupaikade sihtkaitsevööndites on sõidukitega sõitmine lubatud aasta läbi), siis täpsustatakse selles osas kaitse-eeskirja sõnastust.

Sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine on kassikaku püsielupaikades reguleeritud vastavalt LKS §-des 30 ja 31 sätestatule koos erisustega, mis tulenevad konkreetsetes püsielupaigas teede olemasolust, nende kasutamise sagedusest, vajadusest ning kasutamise mõjust kassikakule või tema elupaigale. Eelnõukohastes püsielupaikades sõitmisele kehtestavad piirangud on järgmised.

Norrby püsielupaigas on sõidukiga sõitmine keelatud, sest teed, kus seda võiks lubada, püsielupaigas puuduvad. Sõitmine väljaspool teid on aga sihtkaitsevööndis LKS § 30 lõike 2 punkti 5 kohaselt keelatud, v.a (sama paragrahvi lõike 3 kohaselt) järelevalve- ja päästetöödel, loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Piiranguvööndis on sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine vastavalt LKS § 31 lõike 2 punktile 10 lubatud vaid liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsamajandustöödel või põllumajandustöödel.

Pedase, Märjakaasiku ja Vaila püsielupaigas on sõitmine lubatud teedel ja ilma valitseja nõusolekuta. Sihtkaitsevööndis võib neis püsielupaikades olevatel teedel sõita aga vaid väljaspool pesitsusaega (ajavahemikul 1. august kuni 31. jaanuar). Piiranguvööndites olevatel teedel võib ilma valitseja luba küsimata sõidukiga sõita aasta läbi ning sõiduki ja maastikusõidukiga lisaks LKS § 31 lõike 2 punktis 10 toodud juhtudel (liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsamajandustöödel või põllumajandustöödel). Pesitsusaegne sihtkaitsevööndites sõitmise keeld on proportsionaalne: nende püsielupaikade sihtkaitsevööndites olevatel teedel pole sõitmine tingimata hädavajalik,

sest elamute jt aasta ringi kasutatavate ehitiste ja objektideni pääseb ka muid teid mööda. Pesitsusvälisel ajal saab olemasolevatel teedel ilma valitsejalt luba küsimata sõita ka sihtkaitsevööndis.

Ülejäänud uute püsielupaikade (Tammiste, Rääma, Sviby, Triigi) sihtkaitsevööndites lubatakse sarnaselt olemasolevatele Seliste ja Einbi püsielupaigale sõidukiga sõitmine teedel ja valitseja nõusolekul. Ka neis püsielupaikades kehtib täielik pesitsusaegne (1. veebruarist kuni 31. juulini) sihtkaitsevööndis viibimise keeld. Väljaspool pesitsusaega ehk 1. augustist 31. jaanuarini võib nende püsielupaikade sihtkaitsevöönditesse jäävatel teedel püsielupaiga valitseja nõusolekul sõita. Nende püsielupaikade piiranguvööndites on sõitmine teedel lubatud aasta läbi, kuid siiski vaid püsielupaiga valitseja nõusolekul. Ilma valitseja nõusolekuta on piiranguvööndis sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine vastavalt LKS § 31 lõike 2 punktile 10 lubatud liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsamajandustöödel või põllumajandustöödel.

Arvestades nendes püsielupaikades olevate teede kasutamise sagedust, tarvidust ja lähedust kassikaku pesapaikadele, on püsielupaiga valitseja nõusolek teedel liikumiseks vajalik ning piirangud proportsionaalsed. Rääma ja Tammiste püsielupaiga sihtkaitsevööndis ning Sviby püsielupaiga piiranguvööndis teed puuduvad. Sviby püsielupaiga sihtkaitsevööndis ja Rääma püsielupaiga piiranguvööndis olevad sõidetavad sihid ning Tammiste püsielupaiga piiranguvööndis olev tee lõppevad tupikuga, mis tähendab, et nendel sõitmine ei ole igapäevaselt hädavajalik, samas on oluline tagada, et seal sõitmisega ei tekitataks kahju kassikakule ega tema elupaikadele ehk püsielupaiga valitseja nõusoleku küsimine on õigustatud. Triigi püsielupaigast arvati menetluse käigus ärakuulamise järel välja sagedamini kasutatav tee, püsielupaika jäetud teedel ja radadel, mis läbivad kassikaku pesitsusterritooriume, on püsielupaiga valitseja nõusoleku küsimine õigustatud.

Kuigi kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt on kassikaku püsielupaikades kalapüük vaikimisi keelatud (s.t, see ei ole lubatud) ja ekspert V. Volke hinnangul ei ole leevenduse kehtestamine vajalik, võib seda lubada, sest kalapüük kassikaku ei ohusta. Erisuse sätestamine on vajalik, sest Vaila püsielupaiga piiranguvööndisse ulatub ning sellega külgneb veekogusid, millel võidakse soovida kalastada. Seetõttu lubatakse kaitse-eeskirja muudatusega kalapüük kassikaku püsielupaikades. Sihtkaitsevööndis viibimisel tuleb seejuures arvestada pesitsusaegse (1. veebruarist kuni 31. juulini) viibimiskeeluga.

Ujuvvahendiga sõitmist ei ole kaitse-eeskirjaga vaja reguleerida, kuna püsielupaikades puuduvad sellised veekogud, millel saaks ujuvvahendiga sõita.

Leevendusena LKS §-des 30 ja § 31 sätestatust on püsielupaikades lubatud jahipidamine. Lubatud on see siiski vaid väljaspool kassikaku pesitsusaega ehk 1. septembrist 31. jaanuarini. Ajaline piirang on seatud, et vältida kassikaku kui häirimistundliku liigi pesitsuse nurjumist, tema sigimisedukuse langust ning seeläbi kaitse-eesmärgi kahjustamist. Väljaspool kassikaku pesitsusaega tuleb väikekiskjate arvukuse reguleerimine kassikaku pesitsusedukusele kasuks, vähendades röövluse ohtu.¹

Kuna jahipidamine põhjustab suuremat häirimist (müra) kui marjade ja seente korjamine ning kalapüük, on jahipidamisele sätestatud ajaline piirang sihtkaitsevööndis kuu võrra pikem (lõppeb 31. juuli asemel 31. augustil), kattudes teistele suuremat häirimist põhjustavatele tegevustele sätestatud ajalise piiranguga (liigi kaitseks tehtavad tööd, sh raie, olemasolevate rajatiste hooldus- ja maaparandussüsteemide hoiutööd, verežiimi taastamine,

tootmisotstarbeta ehitise püstitamise püsielupaiga tarbeks). Piiranguvööndis on ajalised piirangud jahipidamisele samad, mis sihtkaitsevööndis ning kattuvad raiete tegemisele määratud ajalise piiranguga (lubatud samuti 1. septembrist 31. jaanuarini).

Vajadust keelata kassikaku pesitsusajal jahipidamine õigustab ka asjaolu, et häiringu tõenäosus on kõrge. Tegemist on hea ligipäätavuse ja teadaolevalt suure külastuskoormusega aladega nii jahipidamise kui ka muu rekreatsiooni eesmärgil. Ka kattub pesitsusaeg keskkonnaministri 28.05.2013. a määruse nr 32 „Jahieeskiri” kohaselt osaliselt paljude jahilukite jahiajaga. Seda ka häirimise suhtes kõige tundlikumal ajal ehk veebruaris (kassikaku pesitsusaeg algab veebruaris, jahiaasta lõpeb veebruari lõpus).

Ajaliste piirangute vahemikud (sh nii jahipidamisele kui ka muudele kohapeal viibimisega seotud tegevustele määratud erisused) on määratud kassikaku pesitsusfenoloogiat arvestades ja on kooskõlas kassikaku kaitse tegevuskava¹, kehtiva kaitse-eeskirja, kassikaku püsielupaikade moodustamise ettepaneku ja sellele koostatud ekspertiisiga.

2.5.2. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

Sihtkaitsevööndis kehtestatava kaitsekorra eesmärk on kassikaku pesipaikade ja nende kvaliteedi säilimise tagamine majandustegevuse piirangute kaudu ning pesitsusaegse rahu tagamine ajaliste tegevuspiirangute kaudu. Sihtkaitsevööndis kehtestatakse LKS § 30 kohane kaitsekord eelnõukohase määruse erisustega.

Püsielupaiga sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus, sest seda ei ole liigi häirimistundlikkust ja elupaiganõudeid arvestades võimalik lubada (elupaik võib hävineda või selle kvaliteet halveneda). Samuti on keelatud loodusvarade kasutamine, sest sihtkaitsevöönd kui pesitsusterritooriumi tuumikala peab jääma looduslikule arengule (v.a liigile vajalikud koosluse hooldustööd, mida ei loeta loodusvarade kasutamiseks). Keelatud on ka uute ehitiste püstitamine, kuna väikese pindalaga püsielupaikades ehitamine kahjustaks liigi elupaika ja tooks alale tugeva häiringu, mis põhjustaks elupaiga hülgamise liigi poolt või sigimisedukuse languse. Ka telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituse korraldamine on keelatud, sest kõik need tegevused võivad kahjustada elupaiga soodsat seisundit ning häirida linde.

Sihtkaitsevööndis on lubatud inimeste viibimine, sh marjade ja seente ning muude metsa kõrvalsaaduste korjamine ning kalapüük 1. augustist 31. jaanuarini ehk ajal, kui need tegevused ei häiri lindude pesitsemist ega poegade kasvatamist. Ajalise viibimispiirangu seadmine on vajalik, sest inimeste viibimine sihtkaitsevööndis ehk pesitusterritooriumi keskmes põhjustab liigi olulist häirimist, võib mõjutada pesitsusotsust ja sigimisedukust¹. Pesitsusajal ehk 1. veebruarist 31. juulini on inimeste viibimine sihtkaitsevööndis lubatud vaid järelevalve- ja päästetöödel, loodusobjekti kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kuna jahipidamine põhjustab suuremat häirimist (müra) kui näiteks marjade ja seente korjamine, on sellele sätestatud piirang kuu võrra pikem – jahipidamine on lubatud alates 1. septembrist kuni 31. jaanuarini (vt ka punkt 2.5.1).

Olemasolevaid maaparandussüsteeme on Vaila, Triigi ja Rääma püsielupaiga sihtkaitsevööndis. Kuigi ekspert V. Volke hinnangul ei ole leevenduse kehtestamine (praegu kehtivas kaitse-eeskirjas on olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja veerežiimi taastamine vaikumisi keelatud) vajalik, tuleks nimetatud tegevusi siiski püsielupaiga valitseja nõusolekul võimaldada. Kuigi maaparandussüsteemide hooldamine ei ole püsielupaikade jaoks

ilmselt vajalik, võib see osutada oluliseks naaberkinnistutele jäävatele eramaaomanikele. Juhul, kui see ei kahjusta püsielupaiga kvaliteeti (veerežiimi taastamine võib Rääma kui rabaserva püsielupaiga kvaliteeti hoopis parandada), saab valitseja seda lubada. Viimati mainitud regulatsioon annab püsielupaiga valitsejale võimaluse teha kaalutusotsus, kus analüüsitakse tegevuse võimalikku mõju elupaiga soodsale seisundile. Kaalutusotsuse tegemisel tuleb tähelepanu pöörata ka LKS § 14 lõikele 2, mille kohaselt püsielupaiga valitseja ei kooskõlasta LKS § 14 lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohast kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

Püsielupaiga valitseja nõusolekul on kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt sihtkaitsevööndis lubatud koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ehk liigi elutingimuste säilimiseks või parandamiseks alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamine. Püsielupaiga sihtkaitsevööndis on ka tormimurru koristamine lubatud vaid valitseja nõusolekul ja ainult juhul, kui see on vajalik kassikaku liigi elutingimuste säilimiseks või parandamiseks. Tormimurru koristamise lubamist kaalub püsielupaiga valitseja ulatuslikuma tormiheite korral (üldjuhul, kui vähemalt 20% esimese rinde puudest on murdunud või tuulega pikali heidetud) ning teeb otsuse liigi elupaigaeelistusi tundva eksperdi arvamuse alusel. Üksikuid tuuleheite puid ei koristata, sest nende säilitamine tagab kassikaku elupaikades elustiku mitmekesisuse säilimise ega ole liigi elutingimuste parandamiseks vajalik.¹ Kehtivas kaitse-eeskirjas puudub võimalus loodusõnnetuse, näiteks tormimurru tagajärgede likvideerimiseks. Kuna see võib kassikaku elutingimuste säilitamiseks siiski vajalikuks osutada, muudetakse selles osas liigi elutingimuste säilitamiseks püsielupaiga valitseja nõusolekul lubatavate tööde sätte sõnastust.

Pesitsusaegse häirimise vältimiseks on liigi elutingimuste säilitamiseks või parandamiseks tehtavad tööd sihtkaitsevööndis lubatud 1. septembrist 31. jaanuarini. Kassikaku elutingimuste säilitamiseks ja parandamiseks tehtav raie on vajalik, kui mets muutub kakkude jaoks liiga tihedaks ja elupaiga kvaliteet seetõttu halveneb. Raiete püsielupaiga valitseja kaalutusotsusega reguleerimise eesmärk on tagada raiete mõju analüüs kaitstava liigi elupaiga seisundile. Nimetatud eesmärki toetab ka LKS § 14 lõige 2, mille kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta LKS § 14 lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohast kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

Kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt on püsielupaikade sihtkaitsevööndites lubatud olemasolevate rajatiste hooldustööd. Püsielupaikades paiknevad tehnovõrgud (elektriliin Pedase püsielupaigas) ja teed ning Triigi püsielupaigas ka kiviaiad. Seetõttu on ekspert V. Volke hinnangul leevendus põhjendatud. Ekspert V. Volke hinnangul võib rajatiste hooldustööna käsitleda ka elektriliinide rekonstrueerimist. Näiteks õhuliini asendamine õhu- või maakaabliga vähendaks kassikakkude hukkamise riski ning seetõttu võiks sellist liigile kasulikku rekonstrueerimist käsitleda liinide hooldamisena. Samas tuleks hooldustöid siiski lubada vaid püsielupaiga valitseja nõusolekul, et vältida püsielupaiga kvaliteedi kahjustamist. Viimatimainitud regulatsioon annab püsielupaiga valitsejale võimaluse teha kaalutusotsus, kus analüüsitakse tegevuse võimalikku mõju elupaiga soodsale seisundile. Kaalutusotsuse tegemisel tuleb tähelepanu pöörata ka LKS § 14 lõikele 2, mille kohaselt püsielupaiga valitseja ei kooskõlasta LKS § 14 lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohast kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit. Nimetatud kaitsekorra muudatus olemasolevat Einbi püsielupaika ei puuduta, kuna seal sihtkaitsevööndis rajatised puuduvad. Teised kassikaku olemasolevad ja kavandatavad püsielupaigad on

eelnõukohases menetluses ning vastavast lisapiirangust anti menetlusosalistele menetluse käigus teada.

Tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta ehitise püstitamine püsielupaigas asuva kinnistu või püsielupaiga tarbeks on sihtkaitsevööndis vaikimisi keelatud. Piirang on V. Volke hinnangul põhjendatud, sest sihtkaitsevööndi looduslike tingimuste muutmine ohustab liigi elupaiga soodsat seisundit. Samas võiks püsielupaiga valitseja nõusolekul lubada kassikaku kaitse-eesmärgile kaasa aitavate rajatiste paigaldamist. Sellised rajatised on näiteks püsielupaiga sihtkaitsevööndi piiri märkivad tähised (see on vajalik lihtsasti ligipääsetavate ja eriti marja- ja seenerikaste püsielupaikade, näiteks Pedase puhul, kus marja-seeneajal võib toimuda tahtmatuid liikumiskiirangu rikkumisi) või häirimise vältimiseks võib osutada vajalikuks ja otstarbekaks kassikaku kaitse tegevuskavas¹ soovitud – riigimaal paiknevates püsielupaikades lõppevate teede tõkkepuuga sulgemine, samuti võib kõne alla tulla kassikaku kaitse tegevuskavas¹ mainitud pesaaluste paigaldamine.

Pilliroo ja adru varumine pole kaitse-eeskirjaga lubatud (s.t, see on vaikimisi keelatud). Ekspertiisi kohaselt ei ole püsielupaikades varumiseks sobivas koguses pilliroogu ega adrut ja sellepärast ei ole piirangu leevendamine asjakohane.

Poollooduslike koosluste hooldamist ei ole püsielupaikade sihtkaitsevööndites vaja reguleerida, sest neid on vähesel määral vaid Vaila püsielupaiga piiranguvööndis (jõelammil) ning poollooduslike kooslustega piirnev Triigi püsielupaik on piiritletud selliselt, et arvestatud on nii kassikaku elupaiganõudlust kui ka võimalust hooldada ranniku poollooduslikke kooslusi.

Sõiduki, maastikusõiduki ja ujuvvahendiga sõitmise piiranguid on käsitletud selguse huvides punktis 2.5.1.

2.5.3. Piiranguvööndi kaitsekord

Kuna piiranguvööndi eesmärk on eelkõige pesitsusaegse rahu tagamine pesapaikade ümbruses, on piiranguvööndis majandustegevus lubatud, arvestades LKS §-s 31 ja eelnõukohases määruses esitatud kitsendusi.

Sõiduki, maastikusõiduki ja ujuvvahendiga sõitmise ning kalapüügi ja jahipidamise piiranguid on selguse huvides käsitletud punktis 2.5.1.

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt on erisus tehtud Märjakaasiku püsielupaigale. Kotkaklubi 14.09.2012. a ettepaneku kohaselt peaks ka Märjakaasiku püsielupaigas olema uue maaparandussüsteemi rajamine keelatud. Ka ekspert V. Volke hinnangul pole erisus õigustatud, sest sellega kaasneb teede ehitamine ja lihtsustub inimeste juurdepääs alale, viimane aga suurendab liigi häirimist. Ekspertiisi hinnangul ei vaja Märjakaasiku püsielupaiga metsad ja liivikud maaparandussüsteemi. Neil põhjustel tunnustatakse seni kehtinud vastav kaitse-eeskirja säte kehtetuks.

Piiranguvööndis on kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt keelatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine. Piiranguvööndis soovib Kotkaklubi oma 14.09.2012. a ettepanekus ning ekspert V. Volke oma ekspertiisis lubada püsielupaiga valitseja nõusolekul olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid, arvestades pesitsusaegse piiranguga (1. veebruarist kuni 31. augustini). Valitseja nõusoleku taotlemise nõue on vajalik, sest maaparandussüsteemi

hoiutööd võivad mõjutada liigi elupaika. Ajaline piirang tagab lindudele pesitsusaegse rahu. Püsielupaiga valitseja kaalutusõigus võimaldab hoiduda sellistest hoiutöödest, mille mõju võib olla liiga suur ja mõjutada liiki või tema elupaika negatiivselt.

Keelatud on maavara kaevandamine. Piirang on põhjendatud, sest maavara kaevandamine on üldjuhul olulise keskkonnamõjuga tegevus, millega kaasneb masinate töö ja mida ei ole võimalik teha vaid sel perioodil, kui liik on häirimisele vähem tundlik.

Keelatud on puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, v.a männi puhtpuistute kujundamine. Kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt on erisus seatud männi puhtpuistute kujundamisele, mis on lubatud. Kotkaklubi on oma ettepanekus soovitanud seda lubada vaid püsielupaiga valitseja nõusolekul. Ekspert V. Volke on leidnud, et männi puhtpuistute kujundamise lubamine on põhjendatud, sest arvestab liigi nõuetega elupaigale. Männienamusega metsades lisandub tihti alusmetsa ja teise rindesse kuusk. Kuuse osakaalu suurenedes muutub mets suure tiibade siruulatusega kassikaku jaoks liiga tihedaks ja elupaiga kvaliteet langeb. Kassikaku tüüpilised pesapaigad asuvadki männi puhtpuistutes. Seega lubatakse männi puhtpuistute kujundamine püsielupaiga valitseja nõusolekul. Püsielupaiga valitseja kaalutusõigus võimaldab hoiduda tegevusviisidest, mille mõju võib olla liiga suur ja mõjutada liiki või tema elupaika negatiivselt.

LKS kohaselt saab kaitse-eeskirjaga piiranguvööndis lubada uuendusraiet. Uuendusraie on kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt piiranguvööndis lubatud 1. septembrist 31. jaanuarini. Nimetatud oluline leevendus LKS üldnormist (uuendusraie lubamine) on ekspert V. Volke hinnangul põhjendatud, sest püsielupaigad on tsoneeritud sellise arvestusega, et väljaspool sihtkaitsevööndit toimuv raie kassikaku elupaika ei kahjusta. Kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada raielangi suurusle ja kujule ning metsa vanuselisele koosseisule metsaseaduses sätestatud erinevaid piiranguid ning raie tegemise ajapiiranguid, mis on vajalikud koosluse või sellesse kuuluva kaitsealuse liigi säilimiseks ja elutingimuste säilitamiseks. Kehtiv kaitse-eeskiri metsaseaduses sätestatud erinevaid piiranguid ei sea, kuna tsoneringud on koostatud selliselt, et piiranguvööndis on metsa majandamine võimalik, v.a ajaline piirang, mille kohaselt on uuendusraie lubatud 1. septembrist 31. jaanuarini ehk väljaspool kassikaku pesitsusaega. Kotkaklubi 14.09.2012. a ettepaneku kohaselt kehtiks aga nimetatud ajaline piirang mitte ainult uuendusraie, vaid kõikide raieviiside suhtes. Ajalise piirangu kehtestamine kõikidele raieviisidele (sh männi puhtpuistute kujundamise käigus toimuvale raietele) on vajalik ja põhjendatud, sest ka pesapaigast eemal toimuva raie põhjustatud häirimine võib olla oluline, kuna mõjutab pesitsusotsust ja sigimisedukust.

Piiranguvööndis võib biotsiidi ja taimekaitsevahendit kasutada vaid püsielupaiga valitseja nõusolekul juhul, kui see osutub vajalikus koosluse loodusliku tasakaalu, liigilise ja vanuselise mitmekesisuse säilitamiseks, näiteks ohtlike võõrliikide või taimekahjustajate leviku korral. Muudel põhjustel on taimekaitsevahendi, biotsiidi ja väetise kasutamine keelatud, sest see võib kaasa tuua kassikaku elupaikadeks olevate looduslike koosluste troofsuse muutuste kaudu nende kvaliteedi vähenemise ning toiduahela kaudu mõjuda negatiivselt ka lindudele. Vastav täiendus lisatakse kaitse-eeskirja.

Keelatud on ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise, püstitamine. Piirang on põhjendatud, sest väikese pindalaga püsielupaikades ehitamise võimaldamine kahjustaks liigi elupaika (ehitamisega kaasneks paratamatult raie) ja tooks alale tugeva häiringu, mis sunniks kassikaku elupaika hülgama või vähendaks tema sigimisedukust. Sihtkaitsevööndile kehtestatud erisused kaitse-eesmärgi saavutamiseks vajalike rajatiste püstitamisele ei ole piiranguvööndi jaoks

asjakohased (pesaalused paigaldatakse sihtkaitsevööndisse, tähistada on vaja eelkõige sihtkaitsevööndit jne). Ainus erisus tehakse ärakuulamise tulemusena Vaila püsielupaigas, kus piiranguvööndis lubatakse tee rajamine vastavalt kehtivale teeservituudile (vt ka tabel 1).

Piiranguvööndis on keelatud telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja püsielupaiga valitseja poolt tähistamata kohas. Piirang on põhjendatud, sest need tegevused võivad moodustatavates ja ümbertsoneeritavates püsielupaikades otseselt kassikaku elupaiku kahjustada ning tooks püsielupaikadesse täiendava ja liigi kaitse seisukohast ebasoovitava häirimise.

Keelatud on roo varumine külmumata pinnasel. Leevenduse andmiseks puudub vajadus, sest püsielupaikades varutatavat roogu ei ole.

Kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada tingimusi maastikuilme ja koosluse loodusliku tasakaalu, liikide ja vanuselise mitmekesisuse säilitamiseks ning keelata puidu kokku- ja väljaveedu külmumata pinnaselt. Kehtiv kaitse-eeskiri piiranguvööndis raietele ega puidu kokku- ja väljaveole lisapiiranguid ei sea, sest püsielupaigad on tsoneeritud arvestusega, et piiranguvööndis metsa majandamine (ajalist piirangut järgides) ei ohusta kassikaku ja tema elupaiga soodsat seisundit. Piirangu kehtestamata jätmine on põhjendatud.

Püsielupaikade kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti vabariigi põhiseaduse § 32). Eesti vabariigi põhiseaduse (edaspidi PS) §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte on keskkonda mõjutava tegevuse ja vastava valdkonna õigusliku regulatsiooni aluseks. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja LKS alusel võib omandiõigust piirata. Tagamaks omandiõiguse põhiollemuse säilimine, peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirja eesmärgiks on tagada I kaitsekategooriasse kuuluva kassikaku elupaikade säilimine ja tema soodne seisund. Nimetatud eesmarke saab lugeda õiguspäraseks. Sobiv on abinõu, mis soodustab eesmärgi saavutamist. Püsielupaikade moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa eesmärkide täitmisele ning seega saab abinõud lugeda sobivaks. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine ja soodsa seisundi tagamine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti loodusväärtuste kaitse on oluline eesmärk. Püsielupaikade aladel kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega kassikaku elupaigad säilivad, kuid vastupidisel juhul loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel elupaigad hävivad. Omandiõigus ei ole piiramatult õigus. Eeltoodust tulenevalt on jõutud järeldusele, et kaitse-eeskirja eesmärk I kaitsekategooria linnuliigi kassikaku elupaikade säilimine ja soodsa seisundi tagamine kaalub üles omandiõiguse riive.

3. Menetluse kirjeldus

Keskkonnaamet on teavitanud kõiki menetlusosalisi kaitse-eeskirjast tulenevatest piirangutest kirja teel. Ajavahemikus 13.–27.04.2015 on menetlusosalistele saadetud 142 kirja.

Vastuväiteid, küsimusi ja ettepanekuid esitas viis menetlusosalist (tabel 1). Arvestus ei kajasta eelnõust välja jäetud Seliste ja Österby püsielupaiga osas toimunud kirjavahetust.

Tabel 1. Keskkonnaameti teavituskirjadele vastuseks saadud menetlusosaliste seisukohad, Keskkonnaameti vastused ning otsused

Seisukoha esitaja nimi (v.a eraisikute puhul) ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Tulemus
Kinnistu katastritunnusega 19801:011:0913 (Taevapiiri) omanik, Vaila püsielupaik	Küsiiti täpsustavat infot liikumiskiirangute kohta.	Püsielupaiga piiride korrigeerimisel jäi kinnistu püsielupaigast välja, seega kinnistut püsielupaiga liikumiskiirangud ei puuduta.
Kinnistu katastritunnusega 19801:011:0910 (Metsahaldja) omanik, Vaila püsielupaik	Kinnistul on tehtud kulutusi sinna elamu rajamiseks. Esitati koopia Harku Vallavolikogu 2014. aasta juuni otsusest, mille kohaselt võib jätkata varem pooleli jäänud Metsahaldja maaüksuse detailplaneeringuga. Kuna ainus võimalus kinnistule juurdepääsu rajamiseks on Jahilossi teelt, on notariaalselt kinnitatud juurdepääsutee servituudid kinnistutel 19801:011:0913, 19801:011:0914 ja 19801:011:0435. Paluti kaaluda võimalusi alustatud detailplaneeringu elluviimiseks ning kinnistule juurdepääsuteede rajamise võimaldamiseks.	Piiranguvööndi piir korrigeeriti kinnistute piirile nii, et Metsahaldja ning samuti Taevapiiri ja Saaretuka kinnistu, kus on seatud servituudid (katastriüksuse tunnused 19801:011:0913 ja 19801:011:0914), jäid püsielupaigast välja. Maksimaalselt umbes 30-meetrise riba väljaarvamine püsielupaiga piiranguvööndi servaalalt ei sea ohtu ala kaitseväärtusi. Kaitse-eeskirja lisati erisus, mille kohaselt on võimalik Vaila püsielupaiga piiranguvööndis juurdepääsutee rajamine notariaalselt kinnitatud servituudi alusel Põrgupõhja tee 2a kinnistul (katastriüksuse tunnus 19801:011:0435).
Kinnistu katastritunnusega 19801:011:0772 (Madise-A), Harku Vallavalitsus, Vaila püsielupaik	Harku Vallavolikogu 30.12.2010. a otsusega on kehtestatud Madise-A maaüksuse detailplaneering, millega on kavandatud elamumaa	Püsielupaigast arvati välja kinnistu mittemetsamaa osa pindalaga 0,36 ha, mis võimaldab planeeringu osaliselt ellu viia. Kuna Madisesihi kinnistu (katastritunnus 19801:011:1069) jääb kogu ulatuses püsielupaiga

	<p>sihtotstarbega krunt üksikelamu ehitamiseks. Detailplaneeringu on Keskkonnaamet kooskõlastanud kirjaga 28.07.2009. a. Detailplaneeringuga kavandatud tegevustega alustatud ei ole (pole moodustatud elamumaa sihtotstarbega kinnistut ega taotletud elamu ehitamiseks ehitusluba).</p>	<p>sihtkaitsevööndisse, kus on lubatud üksnes olemasolevate rajatiste hooldustööd ja detailplaneeringus kavandatud tegevusi alustatud ei ole, paluti üle vaadata detailplaneeringus kavandatud juurdepääsutee krundile ning planeerida see püsielupaigast välja jääva Ville kinnistu (katastritunnus 19801:011:1733) kaudu, kus on juba olemasolev tee.</p>
<p>Kinnistu katastritunnusega 19801:011:0807 (Jahilossi tee 10) omanik, Vaila püsielupaik</p>	<p>Küsimisi täpsustavaid selgitusi kehtestatavate piirangute kohta.</p> <p>Kinnistul olev mets ei ole menetlusosalise hinnangul kassikakule sobiv elupaik (alusmets on liiga tihe ja seda kasutatakse aktiivselt rekreatiivsel eesmärgil, ala on ümbritsetud inimasustusest, sõiduteedest jms) ning lähipiirkonnas on kassikakule paremini sobivaid elupaiku. Kassikakku pole Vaila püsielupaiga alal nähtud, kuid nähtud on teda mujal Harku vallas.</p> <p>Piirangud on ebaproportsionaalsed ja põhiseaduse §-ga 32 (põhiõigus oma omandit vabalt kasutada) vastuolus.</p> <p>Pesitsusaegne raiekeeld on ebaproportsionaalne piirang.</p> <p>Ei ole rahul, et saab kujundada vaid männi puhtpuistuid ja sedagi vaid valitseja nõusolekul,</p>	<p>Selgitati kehtestatavaid piiranguid.</p> <p>Selgitati, miks on ala sobiv kassikakule. Menetlusosalise viidatud alal pesitseb ilmselt teine kassikakupaar, info edastati ekspertidele.</p> <p>Selgitati piiranguvööndi olemust ja vajadust puhvrina eelkõige kassikaku pesitsusajal. Kogu kinnistu arvamine püsielupaiga piiranguvööndisse on vajalik, sest kinnistu piirneb vahetult püsielupaiga sihtkaitsevööndiga, mistõttu kuulub olulise puhveralana liigi elupaiga koosseisu. Edukas pesitsemine püsielupaigas kahel järjestikusel aastal näitab, et just see elupaik on kassikakule pesitsemiseks sobinud. Püsielupaiga piirid põhinevad konkreetse kassikakupaari teadaoleval elupaigakasutusel ning elupaiga seisundil. Puhvertsooni vähendamine seaks ohtu liigi pesitsusaegse rahu ja võiks põhjustada pesitsemise nurjumist.</p> <p>Selgitati, et ajaline raiepiirang on vajalik kassikaku pesitsusaegse rahu tagamiseks.</p> <p>Männi puhtpuistute kujundamise lubamise osas selgitati, et kuna üldiselt on piiranguvööndis puhtpuistute kujundamine keelatud, on antud juhul tegu kaitsekorra leevendusega ning männi puhtpuistute kujundamine ei ole kohustuslik. Samas on see sobiv kassikakule, kes eelistab pesapaikadena männikuid.</p>

	<p>sest kuusk kasvab selles piirkonnas looduslikult paremini.</p> <p>Ei ole nõus piiranguga, mille kohaselt keelatakse ehitamine, sest oli plaanis ehitada elamu.</p> <p>Taotleti kinnistu väljaarvamist püsielupaigast või ehitustegevuse lubamist, raiete lubamist aasta läbi ning puhtpuistute kujundamisega seotud piirangute väljajätmist.</p> <p>Taotleti uut ekspertiisi, et püsielupaiga kaitse alla võtmine oleks põhjendatud võimalikult aktuaalsete andmete alusel.</p>	<p>Kinnistu sihtotstarve on maatulundusmaa, metsamaa kõlvik. Harku valla kehtiva üldplaneeringu alusel kuulub kinnistu ja selle lähiala rohevõrgustiku tuumalasse. Harku Vallavalitsus on e-kirja teel kinnitanud, et kui kinnistul ajaloolist hoonestust ei ole võimalik tuvastada, siis elamumaad rohevõrgustiku tuumalasse ei moodustata ei detailplaneeringuga ega projekteerimistingimustega. Kinnistul ei ole algatatud või kehtivaid üldplaneeringuid, seetõttu ei ole alust kaitse-eeskirjaga erisusi luua.</p> <p>Selgitati, et omandiõiguse riive on põhjendatud looduskaitse avaliku huvi tõttu.</p> <p>Kinnistut ei arvatud püsielupaigast välja, kavandatavat kaitsekorda ei muudetud ning lisaekspertiisi ei tellitud. Kassikaku elupaik on heas seisundis ning viimaste aastate riikliku seire andmed on näidanud, et kassikakk kasutab territooriumi püsielupaigana.</p>
<p>Kinnistu katastritunnusega 40302:001:0446 (Karjalasma metskond 40), Riigimetsa Majandamise Keskus, Triigi püsielupaik</p>	<p>Ettepanek koos põhjendusega võimaldada aasta läbi püsielupaiga idaserva läbival metsateel sõitmist.</p>	<p>Ettepanek võeti arvesse, püsielupaiga piiri muudeti nii, et kõnesolev tee jääb püsielupaigast välja.</p>

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määruse koostamisel on arvestatud vastavust Euroopa Ühenduse õigusele, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25). Direktiivi 2009/147/EÜ artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset Euroopa Liidu liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Direktiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks kasutusele vajalikud meetmed, mis vastavad eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, sealhulgas kaitsealade loomise, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Kassikaku püsielupaikade kaitse alla võtmisel on oluliseks kaitse-eesmärgiks direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Samuti on eelnõu koostamisel arvestatud EÜ nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ehk loodusdirektiiviga, mille artikli 2 lõike 1 kohaselt on direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku.

Moodustatavatest ja ümbertsoneeritavatest püsielupaikadest kuulub Natura 2000 võrgustiku alade koosseisu Märjakaasiku püsielupaik (Kõpu loodusala)); Pedase loodusala moodustab osa Pedase püsielupaigast. Eelnõukohastes püsielupaikades on inventeeritud ka mitu (sealjuures esmatähtsat) loodusdirektiivi elupaigatüüpi, mille kaitse tagatakse püsielupaikades kehtestatava kaitsekorra abil.

Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirj” lisa 1 punkti 1 alapunktiga 155 on on Natura 2000 võrgustiku alaks esitatud Kõpu loodusala ning alapunktiga 302 Pedase loodusala.

Kõpu loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Pedase loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 10. jaanuari 2011. a otsusega 2011/84/EL, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade neljas ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2010) 9667 all, ELT L 40, 12.02.2011, lk 1–205). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 7. novembri 2013. a rakendusotsusega 2013/742/EL, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade seitsmes ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri C(2013) 7361 all, ELT L 350, 21.12.2013, lk 555–758).

Seega tuleb Pedase ja Märjakaasiku püsielupaigas tegevuste kavandamisel hinnata nende mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale. Määruse rakendamine aitab saavutada I kaitsekategooriasse kuuluva liigi kassikaku ja tema elupaikade soodsat seisundit, mistõttu säilib looduskeskkonna mitmekesisus. Looduskeskkonna mitmekesisus tagab omakorda parema ja mitmekesisema elukeskkonna säilimise inimestele.

Kaitsealuse liigi kassikaku püsielupaikade kaitse alla võtmine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab

liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Määruse jõustumisega ei kaasne olulist mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele järgmistel põhjustel. Märjakaasiku ja Pedase püsielupaik on juba kaitse all ning nende tsoneeringus tehtavad muudatused, mis on tingitud vajadusest hõlmata kaitstava ala koosseisu kogu kassikaku pesitsusterritoorium, leiavad aset riigimaal; püsielupaikade kogupindala muutub seejuures minimaalselt. Märjakaasiku ja Pedase püsielupaik kuuluvad ka Natura 2000 alade koosseisu. Range režiimiga sihtkaitsevööndites paikneb eramaadel vaid 12% uute püsielupaikade pindalast ning sealgi on piirangud kehtestatud vaid optimaalses (kassikaku kaitseks vajalikus) ulatuses ja põhjendatud (kassikaku kaitseks vajaliku) kaitseréžiimina. Piiranguvööndis ei ole raietele seatud olulisi piiranguid, kehtestatakse vaid pesitsusajast tulenev ajaline piirang.

Määruse eelnõu kohaselt võetakse kaitse alla kuus uut püsielupaika kogupindalaga 382,3 ha, millest 181,9 ha moodustavad sihtkaitsevööndid ja 200,4 ha piiranguvööndid. Uute püsielupaikade kogupindalast 150,36 ha (39%) on 2017. aasta jaanuari katastriüksuste seisuga järgi eramaad, sellest 45,06 ha (12% uute püsielupaikade pindalast) paikneb sihtkaitsevööndis ja 105,3 ha (28% uute püsielupaikade pindalast) piiranguvööndis. Uute püsielupaikade sihtkaitsevööndite pindalast paikneb riigi- ja jätkuvalt riigi omandis maal 36% ehk 136,83 ha, piiranguvöönditest on riigi- ja jätkuvalt riigi omandis 94,86 ha (25%). Kahe ümbertsoneeritava püsielupaiga puhul toimuvad suurimad muudatused riigimaal ning seisnevad piiranguvööndite osade ümbertsoneerimises sihtkaitsevöönditesse. Olemasolevate püsielupaikade ümbertsoneerimise tulemusena suureneb nende püsielupaikade pindala 0,1 ha võrra.

Looduskaitseliste piirangute kehtestamisel lähtutakse loodusväärtustest ja nende asukohast. Määruse eelnõu menetlemisel on võimaluse piires arvestatud kehtivate ja tulevaste planeeringutega. Vaila püsielupaigas Harku vallas asuvate kinnistute detailplaneeringutega seotud info on kirjas tabelis 1. Maa-ameti avaliku kaardiportaali planeeringute kaardirakenduse andmetel pole muudes püsielupaikades kehtivaid detailplaneeringuid. Samuti ei laekunud menetluse käigus täiendavat teavet kavandatavate detailplaneeringute kohta, mis võiksid vastuolus olla kassikaku püsielupaikade kaitsekorruga. Ärakuulamise käigus teatas Sauga Vallavalitsus, et menetluses olevas üldplaneeringus on Rääma ja Tammiste püsielupaiga alad reserveeritud kaitstavate aladena. Vastuolusid kehtivate üldplaneeringutega pole.

Natura 2000 alal ja püsielupaiga sihtkaitsevööndis asuva erametsamaa omanikule kompenseeritakse metsaalade majandamata jätmisest saamata jäänud tulu. Riigi kulud seoses erametsamaa toetusega suurenevad eelnõukohase määruse jõustumisel ligikaudu 150 ha eramaa osas, mis arvatakse eelnõu kohaselt kassikaku püsielupaiga sihtkaitsevöönditesse. Riigi kulutused suurenevad eramaade arvamisel püsielupaiga sihtkaitsevöönditesse 110 euro võrra hektari kohta aastas. Pedase ja Märjakaasiku püsielupaikades muudetakse tsoneeringut, kuid muudatused toimuvad riigimaal, mis tähendab, et nende püsielupaikade puhul riigi kulutused erametsatoetuste osas ei muutu.

Riigimets tsoneeritakse täiendavalt sihtkaitsevööndisse 133 ha ulatuses neljas maakonnas ja ühtlasi metskonnas. Sellega seoses ja arvestades RMK metskondadele koostatud pikaajalistes metsa majandamise kavades esitatud infot, väheneb puidukasutuse tulu range kaitsega ehk sihtkaitsevööndisse tsoneeritavate püsielupaikade alal üle Eesti kokku hinnanguliselt umbes

14 000 eurot aastas (eri metskondades umbes 500–4500 eurot aastas). Kassikaku püsielupaikade piiranguvööndites on metsade majandamine lubatud.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulu vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt püsielupaiga sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt makstakse LKS §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Vastavalt maamaksuseaduse § 5 lõikele 4 esitavad Maksu- ja Tolliametile maamaksukohustuse väljaarvutamiseks vajalikud andmed kohalikud omavalitsused. Maamaksutulu vähenemise summa selgub Maksu- ja Tolliametisse informatsiooni laekumisel.

Harku valla maamaksutulu väheneb määruse jõustumisel ligikaudu 146 eurot, Vormsi vallal 152 eurot, Leisi vallal 125 eurot, Sauga vallal 151 eurot, Hiiu vallal 33 eurot ja Padise vallal 20 eurot aastas.

Vastavalt LKS §-s 20 sätestatud tingimustele ja Vabariigi Valitsuse 08.07.2004. a määrusega nr 242 kinnitatud korra „Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute menetlemise kord ning kriteeriumid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks, ning kinnisasja väärtuse määramise kord ja alused” kriteeriumitele võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, kui ala kaitsekord oluliselt piirab maa sihtotstarbelist kasutamist, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Püsielupaikades asuvate eramaade riigile omandamise maksumus sõltub maa asukohast.

Püsielupaigas olevad eramaad on maatulundusmaa sihtotstarbega. Maa-ameti tehingute andmebaasist hoonestamata maadega ajavahemiku 01.01.–31.12.2016 kohta tehtud tehingute väljavõtte kohaselt on maatulundusmaa keskmine hind Harku vallas 14 895 eurot/ha ja Vormsi vallas 1742 eurot/ha. Kokku on riigile omandamise hinnanguline maksimaalne kulu 218 530 eurot. Teistesse valdadesse jäävate püsielupaikade sihtkaitsevööndites eramaid ei ole ning piiranguvööndites ei piira kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt, mis tähendab, et piiranguvööndite alade riigile omandamine ei ole asjakohane.

Juba kaitse all olevad Einbi ja Pedase püsielupaik ning Seliste ja Märjakaasiku püsielupaiga sihtkaitsevööndid kuuluvad riigile. Kuna kassikaku püsielupaikade piiranguvööndites ei ole aga maa riigile omandamine põhjendatud, sest tegemist on maatulundusmaadega ning kaitsekord ei piira sihtotstarbelist kasutamist oluliselt (raietel on vaid ajaline piirang), ei ole nende püsielupaikade alasid riigile omandatud. Uutest püsielupaikadest oli suur huvi omandamise vastu suuresti elamumaa sihtotstarbega krunte hõlmanud Österby püsielupaiga maaomanikel. See püsielupaik on aga nüüdseks eelnõust välja jäetud, kuna kassikakk on ilmselt pesitsusterritooriumi hüljanud, mistõttu ei ole püsielupaiga moodustamine enam põhjendatud ega proportsionaalne.

Lähtudes maade riigile omandamise andmetest alates aastast 1999 kuni 2014 (nii vahetamise, omandamise kui ka tasaarvestuse tulemus), on kokku riigile omandatud 10 045 ha looduskaitsealust maad. See teeb kokku 1,25% kõigist kaitstavatest aladest. 2016. aasta septembri lõpu seisuga on maade riigile omandamise järjekorras 192 kinnisasja kogupindalaga 2098 ha (0,3% kaitsealusest pindalast) ja hinnangulise maksumusega 15 miljonit eurot. Nende andmete põhjal saab järeldada, et eramaade omanike huvi maa riigile omandamise vastu ei ole suur ja konkreetse määruse jõustumine ei avalda olulist mõju juba võetud kohustustele.

Vajalike vahendite lisataotlust menetletakse üldises korras riigieelarve koostamise protsessis kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja arvestades eelarvelisi võimalusi.

Püsielupaiga valitsemiseks ja kaitse korraldamiseks vajalikud kulutused on kavandatud Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti eelarves.

Riigieelarve strateegia perioodi jooksul kulude maht oluliselt ei muutu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Määruse eelnõu kooskõlastatakse teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Andres Talijärv
Kantsler